

SPRÁVY

Medailón profesora Milana Cirbesa k jeho nedožitým 90-tinám

Medzi významné osobnosti, ktoré svojim dielom podstatným spôsobom prispeli k rozvoju pedagogiky a andragogiky, patrí pedagóg, vysokoškolský učiteľ, vedec, riadiaci pracovník a funkcionár Milan Cirbes.

Narodil sa 1.3.1928 v Rybníku, okres Rimavská Sobota. Otec Ondrej Cirbes bol cestárom, neskôr družstevníkom a matka Zuzana Straková (1898-1988) bola domáca. V manželstve sa narodili tri deti; dievča Aranka, ktorá umrela ešte v detstve, akademik Vladimír Cirbes (21.9.1926) a Milan Cirbes. Ľudovú školu absolvoval v rodnej obci a štátnu meštiansku školu v Ratkovej. Na učiteľskej akadémii v Lučenci zmaturoval v roku 1947 (Štepanovič, 1988). 28.10.1949 sa oženil s Violou rod. Čižárovou (17.1.1933 - 30.1.2017). Manželka bola taktiež učiteľka a svojmu povolaniu sa venovala až do odchodu do dôchodku.

Vysokoškolské vzdelanie získal profesor Cirbes v štúdiu popri zamestnaní na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (1955-1959), kde bol promován s nadobudnutím vysokoškolskej kvalifikácie pedagóg pre 9.-11. postupný ročník všeobecnovzdelávacích škôl a odborné školy, špecializácia slovenčina – ruština (rozhodnutie štátnicovej komisie zo dňa 24.2.1959).

V nasledujúcich rokoch si zvyšoval svoju pedagogickú a odbornú kvalifikáciu získaním vedeckej hodnosti kandidáta pedagogických vied. Externú aspirantúru absolvoval od 15.9.1965 do 31.12.1969 pod vedením školiteľa akademika Ondreja Pavlíka s témou dizertačnej práce „K teoretickým a praktickým otázkam riadenia školstva/ súbor publikácií“, ktorú obhájil 11.5.1972 v komisii pre obhajoby vedenej profesorom Jozefom Mátejom. V roku 1982 po úspešnej obhajobe doktorskej dizertačnej práce „Základy vedeckého riadenia školstva“ dňa 25.3.1982 na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave mu Vedecká rada UK na zasadnutí 19.4.1982 udelila vedeckú hodnosť doktor pedagogických vied. Habilitoval vo vednom odbore pedagogika a docentúru získal od 1.1.1975 uznaním vtedajšieho ministra školstva ČSSR. 8.11.1982 preberá z rúk prezidenta ČSSR hodnosť profesora pre odbor pedagogika, s účinnosťou od 1.11.1982 (archív UPJŠ v Košiciach). Milan Cirbes celý svoj život spojil so školou ako učiteľ, so školstvom ako riadiaci pracovník, s pedagogickou vedou ako významný predstaviteľ a so spoločenským dianím ako angažovaný funkcionár.

V povojnovom období, kedy komunisti ponúkali víziu spoločnosti, v ktorej nebude víťazných kapitalistov a pripravovateľov vojny, sa Milan Cirbes stáva členom KSS (1949). V prvých rokoch pôsobil ako učiteľ na jednotriedke s ôsmimi ročníkmi v Draždiciach, okres Rimavská Sobota, neskôr ako riaditeľ osemročnej školy a gymnázia v Poproči, Gelnici a v Košiciach, Šrobárova ul.,

kde od roku 1959-1961 pracoval ako učiteľ a v rokoch 1961-1964 pôsobil na gymnáziu ako riaditeľ. Funkciu školského inšpektora v Gelnici a v Košiciach vykonával v rokoch 1956-59 a od roku 1965 – 1970 zastával post vedúceho Kabinetu pre metodiku riadenia škôl na Krajskom pedagogickom ústave v Košiciach (Štefanovič, 1988).

V roku 1970 začal pracovať ako vysokoškolský učiteľ na Katedre pedagogiky a psychológie Prírodovedeckej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.

31.1.1972 sa stal členom Vedeckej rady Prírodovedeckej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika, v roku 1971 členom edičnej komisie a riaditeľom Vysokoškolského súboru piesní a tancov AKADEMIK taktiež pri UPJŠ v Košiciach. Za člena Ústredného výboru Odborového svazu pracovníku školství a vědy (Praha) bol prijatý 12.1.1973. Od roku 1974 zastával funkciu prodekana pre výchovno-vzdelávaciu činnosť a od roku 1982 pôsobil ako vedúci katedry pedagogiky a psychológie na Prírodovedeckej fakulte UPJŠ v Košiciach.

Na základe vlastnej žiadosti o uvoľnenie bol 15.12.1989 odvolaný z funkcie prodekana pre politicko-výchovnú činnosť Prírodovedeckej fakulty UPJŠ v Košiciach a následne 15.1.1990 z funkcie vedúceho Katedry pedagogiky Prírodovedeckej fakulty UPJŠ (Archív UPJŠ).

Profesor Čirbes zomrel 15.9.2005 a miesto posledného odpočinku je v urnovom háji krematória v Košiciach (Čirbes, syn, el. korešpondencia, 2017).

Milan Čirbes ako prvý vedecky spracoval problematiku riadenia výchovy a vzdelávania a neskôr didaktiku dospelých. Uskutočnil viac terénnych výskumov (na východe Slovenska) zameraných na riadenie základných a stredných škôl, neskôr svoju vedeckú činnosť rozšíril o teoretické problémy systémov riadenia s akcentom na mikro a makroriadenie škôl (Pedagogická encyklopédia Slovenska, 1984). Z tejto oblasti je potrebné osobitne vyzdvihnúť publikáciu „*Základy vedeckého riadenia školstva*“, ktorá vyšla v dvoch vydaniach (1979, 1981), *najmä kapitolu venujúcu sa vlastnostiam vedúceho pedagogického pracovníka*, v ktorej vychádza z názorov J.A. Komenského *Predpisy pre dobre zorganizovanú školu* (Čirbes, 1979, s. 185 – 193) „Pamätaj si, že si obzvláštnym svetlom a stĺpom celej školy“.

Monografia „*Didaktika dospelých*“ (1989), vydaná v spolupráci s Osvetovým ústavom v Bratislave (1989) predstavuje i po rokoch bazálnu odbornú literatúru z oblasti teórie vzdelávania dospelých pre poslucháčov andragogiky. Disponuje značnou vypovedacou hodnotou, nakoľko prináša ucelené poznatky z oblasti didaktiky vzdelávania dospelých i keď nemožno opomenúť vplyv ideológie doby a politického charakteru, ktorému sa prof. Čirbes ako vedec- komunistka nevyhol. Ako autor uvádza, zmyslom didaktiky dospelých je učiť sa didakticky myslieť, kreatívne a v súlade s dobou.

K ďalším jeho dielam patrí „ *Tridsať úspešných rokov československej školskej politiky*“ (Košice, 1979), „*K otázkam kvalifikácie a kádrovej štruktúry riaditeľov a zástupcov riaditeľov ZDŠ*“ (Prešov, 1967), „*Základy riadenia školy*“ (Košice, 1966 – 1968) a množstvo metodických príručiek venujúcich sa otázkam riadenia. Cenné sú jeho učebné materiály pre učiteľov vysokých škôl, ktorí absolvovali kurzy vysokoškolskej pedagogiky. Milan Cirbes je autorom viac ako 120 odborných štúdií, príspevkov a článkov. Výsledky svojej výskumnej práce aplikoval v pedagogickom procese a tiež pri výchove mladej vedeckej generácie ako školiteľ aspirantov (dnešných doktorandov). Bol členom komisie pre rigorózne skúšky, štátne záverečné skúšky, komisie pre udeľovanie hodnosti kandidát pedagogických vied, člen vedeckého kolégia ČSAV, člen predsedníctva Hlavnej redakcie Pedagogickej encyklopédie Slovenska, vedúci sekcie riadenia školstva pri Slovenskej pedagogickej spoločnosti, člen Rady ministra kultúry pre výchovu a vzdelávanie dospelých. Nemenej významné boli jeho prednášky na vedeckých konferenciách a seminároch. Ako uvádza Štepanovič (1988), ku komplexnému poznaniu osobnosti profesora Milana Cirbesa je potrebné uviesť i jeho dlhoročnú politickú a verejnú činnosť. V straníckej práci zastával funkciu vedúceho strany a aktivistu ÚV KSČ. V ROH pôsobil v najvyšších orgánoch, v Odborovom zväze školstva a vedy. Bol ocenený štátnymi a straníckymi vyznamenaniami. Vláda ČSSR a ÚRO mu udelila v roku 1973 „Diplom VIII. Všeodborového zväzu“, 1974 čestný strieborný odznak ROH. V roku 1978 získal štátne vyznamenanie „Za vynikajúcu prácu“, 1980 striebornú medailu „ Za socialistickú výstavbu“, 1984 Zlatú medailu UPJŠ v Košiciach.

Milan Cirbes svojou zanietenu prácou zanechal významný odkaz v školstve, pedagogike a v andragogike. Napriek ideologickej jednostrannosti možno konštatovať, že postavil kritériá vedeckého riadenia školstva a základy didaktiky dospelých. Jeho monografie predstavujú cenný pramenný materiál, ktorý môže slúžiť dnes ako podklad na ich objektívne prehodnotenie.

V súčasnosti mnohým študentom filozofických a pedagogických fakúlt meno Milana Cirbesa nič nehovorí a zdá sa, že v hektickej dobe na neho zabudli i tí, ktorým odovzdal symbolickú štafetu svojho celoživotného úsilia. Je pravdepodobné, keby mohol rozvinúť svoj talent a usilovnosť dnes, jeho dielo by malo celkom iný charakter.

Literatúra

Archív Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach: Osobný spis prof. PhDr. Milana Cirbesa, DrSc. (so súhlasom JUDr. Petra Cirbesa, syna)

Cirbes, Peter. 2017. Informácie o životopise prof. Cirbesa [e-mail] Správa pre Petronelu Laukovú 24.11.2016 [cit.2017-01-12]

Priateľová, Iveta. 2017. Doplnenie štúdie, prof. Cirbes [e-mail] Správa pre Petronelu Laukovú 24.september 2017 [cit.2017-12-20]

Pavlík, Ondrej a kol. *Pedagogická encyklopédia Slovenska*. 1984. Bratislava : SAV, VEDA, 1984, 743s., ISBN 71-026-84.

Prešovská univerzita v Prešove, Referát registratúry a podateľní

Štepanovič, Rudolf. 1988. *Správy*. In *Pedagogika*, 1988, č.3, s.353-356, ISSN 0031-3815

*Medailón je čiastkovým výstupom výskumného projektu grantovej úlohy VEGA MŠVVaŠ SR č.1/0966/16 Rola osobnosti v rozvoji teórie edukácie dospelých.

Petronela Lauková

